Romanoslavica XLV

TERMENI CARE DENUMESC MESERII DE PROVENIENŢĂ SLAVĂ ÎN DOCUMENTE ROMÂNEŞTI. SITUAŢIA LOR ACTUALĂ

Iustina BURCI

Evenimentele care au avut loc de-a lungul timpului în istoria poporului nostru au influenţat societatea în ansamblul ei. Ele şi-au pus amprenta atât asupra dezvoltării vieţii socio-economice a comunităţii, cât şi asupra limbii vorbite de aceasta, cu deosebire asupra lexicului, nevoit să accepte şi să adopte rapid schimbările. Din acest punct de vedere putem vorbi despre un caracter dinamic al vocabularului, căci, după cum remarca şi Theodor Capidan, „greu se poate imagina că ea [limba – n.a.] ar fi existat vreodată într-un punct al dezvoltării sale ca ceva complet, ci numai ca un proces în continuă evoluare”[1].

Pe de altă parte, vocabularul a conservat o serie întreagă de termeni care denumesc realităţi ale unor vremuri demult apuse, dar a căror aducere „la suprafaţă” reconstituie imagini din trecut şi contribuie la clarificarea unor probleme de istorie a limbii şi nu numai. Din acest punct de vedere putem vorbi despre un conservatorism al vocabularului.

Dacă legăm faptele lingvistice de realităţile sociale şi analizăm variaţia conţinutului unui cuvânt, ţinând seama de momentul istoric în care apare şi de împrejurarea în care este întrebuinţat, atunci este evident, pentru o mare parte a apelativelor, că originea şi folosirea lor sunt condiţionate de existenţa unei mentalităţi de grup, categorie sau clasă socială[2]. Boris Cazacu, în articolul său, *Termeni referitori la port şi semnificaţia lor în cadrul relaţiilor sociale,* arăta că, atunci când căutăm „să identificăm funcţiunea socială a termenului, constatăm că înţelesul lui variază adesea după epoca, regiunea şi mediul social în care e folosit; cu alte cuvinte, apariţia şi întrebuinţarea unui anumit termen poate purta pecetea mediului social care l-a creat”[3].

Aşadar, comunitatea şi limba pe care aceasta o vorbeşte sunt inseparabil legate. Nu putem vorbi despre nici una dintre ele ca despre două fenomene care evoluează separat, ci numai împreună, reflectându-se una într-alta şi susţinându-se reciproc.

---

[1] *Limbă şi cultură*, Craiova, Fundaţia Scrisul românesc, 2005, p. 10.
[2] Boris Cazacu *Termeni referitori la port şi semnificaţia lor în cadrul relaţiilor sociale,* în „Studii şi cercetări lingvistice”, tomul IV, 1953, p. 133.
[3] *Ibidem*.

BDD-A24217 © 2009 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 13:13:49 UTC)

Procesul de evoluţie şi modernizare a societăţii, în interiorul căreia perioadele „de înflorire au alternat cu cele de regres, urmând îndeaproape istoria însăşi a oamenilor din spaţiul geografic românesc”[1], s-a oglindit, după cum spuneam, şi în lexicul din trecut şi se reflectă, deopotrivă, şi în cel prezent căci, lumea continuă să fie în mişcare. Vocabularul a fost permanent îmbogăţit cu o serie de cuvinte noi, de origini diferite, în funcţie de influenţele manifestate de-a lungul vremii şi de modă, care a jucat şi ea un rol important în adoptarea unui stil de viaţă sau a unui limbaj.

Una dintre influenţele vechi, manifestate asupra limbii române a fost cea slavă. Ea s-a exercitat în condiţiile relaţiilor directe dintre români şi slavi, a convieţuirii lor de durată, dar şi utilizării, timp de câteva secole, a limbii slave în administraţia, diplomaţia şi Biserica ţărilor româneşti, precum şi datorită legăturilor cultural-politice dintre români şi popoarele slave învecinate[2]: bulgari, ruşi, sârbi, ucraineni, polonezi. Toate acestea nu puteau să nu lase urme la nivel lexical (prin împrumuri de cuvinte comune sau proprii), fonetic şi morfologic (prin influenţe gramaticale şi împrumuri de afixe), în diferite etape ale istoriei noastre.

În lucrarea de faţă ne-am propus să vedem, fără a avea pretenţia că am epuizat întregul material, ce denumiri de meserii şi funcţii, de origine slavă, apar în documentele de arhivă şi câte dintre ele se mai păstrează astăzi oficial (în nomenclatorul ocupaţiilor actuale), ori neoficial (în vorbirea uzuală). Ca bază de studiu am utilizat următoarele lucrări: *Dicţionarul elementelor româneşti din documentele slavo-române* (red. resp. Gh. Bolocan), Bucureşti, 1981; Alexandru Ştefulescu, *Documente slavo-române relative la Gorj (1406-1665),* Târgu-Jiu, 1908; *idem*, *Istoria Târgu-Jiului,* Târgu-Jiu, 1906; *idem*, *Încercare asupra istoriei Târgu-Jiului*, Bucureşti, 1899; *DRH A. Moldova,* Bucureşti, Editura Academiei Române, *B. Ţara Românească,* Bucureşti, Editura Academiei Române, *Catalogul documentelor moldoveneşti* din Arhiva istorică centrală a Statului, Bucureşti, vol. I, 1957 şi urm.; *Moldova în epoca feudalismului*, vol. VII, partea I-II, *Recensămintele populaţiei Moldovei din anii 1772-1773 şi 1774,* Academia de Ştiinţe a Republicii Moldoveneşti, Institutul de Istorie, Chişinău, Editura Ştiinţa, 1975; Gh. Bulgăr, Gh. Constantinescu-Dobridor, *Dicţionar de arhaisme şi regionalisme,* Bucureşti, Editura Saeculum, 2000; Olimpia Ghimpu, *Cuvinte rare la sfârşitul secolului al XV-lea pe baza actelor emise din cancelarie la voievodatele româneşti,* Hrisovul II, 1995; Lazăr Şăineanu, *Dicţionar universal al limbii române,* ediţia a patra, Craiova, Scrisul Românesc, 1922; Veronica Tamaş, Alexandru Popescu-Mihăieşti, *Lexicon de cuvinte rare şi ieşite din uz,* Rm. Vâlcea, Editura Conphys, 2005; iar pentru stabilirea etimologiilor – *Dicţionarul limbii române* (DLR), Bucureşti, Editura Academiei Române şi *Micul Dicţionar Academic* (MDA)*,* în patru volume, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 2003.

Am clasificat meseriile şi funcţiile întâlnite după proveniența lor. Astfel:

[1] Gheorge Iordache, *Ocupaţii tradiţionale pe teritoriul României. Studiu etnologic*, vol. IV, Craiova, Scrisul Românesc, 1996, p. 406.
[2] I. Pătruţ, *Studii de limba română şi slavistică,* Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1974, p. 101.

BDD-A24217 © 2009 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 13:13:49 UTC)

- **din slavă**:

dârvar – slugă cu statutul de scutelnic, care avea obligaţia de a aduce stăpânului lemne din pădure şi a se îngriji de încălzirea camerelor (*vsl*. дрѣварь);

diac – persoană care întocmea (şi copia) actele în cancelaria domnească (îndeplinind funcţia de subaltern al marelui logofăt); slujbaş al visteriei din Ţările Române, care întocmea acte, redacta petiţii, rezolva diverse treburi administrative (*vsl*. дїакъ);

diacon – membru al clerului, aflat pe prima treaptă a ierarhiei preoţeşti (*vsl*. дїаконъ);

magher – bucătar (*vsl*. магеръ);

mitar – persoană care avea în arendă încasarea impozitelor; cămătar (*vsl*. митарь);

namestnic – locţiitor sau reprezentant al cuiva într-o funcţie importantă, laică sau religioasă; succesor al cuiva într-o funcţie (*vsl*. намѣстникъ);

nastoatel – conducător ecleziastic (*vsl*. настоатель);

năiemnic – persoană care s-a angajat pentru a efectua o muncă (*vsl*. наиемникъ, наѥиемникъ);

năstavnic – conducător ecleziastic; grad călugăresc, conducător, şef ecleziastic, egumen, administratorul unei mănăstiri, învăţător (*vsl*. наставьникъ);

peveţ – cântăreţ la biserică (*vsl*. пѣвьць);

poddiacon – slujitor al bisericii ortodoxe, care se află în imediata subordine a diaconului (*vsl*. подъдїаконъ);

posadnic – slujbaş sau mic dregător, cu atribuţii militare la un punct de vamă (*vsl*. посадьникъ);

posluşnic – slujitor mănăstiresc sau boieresc, care era scutit de dări (*vsl*. послоу҃шьникъ);

postelnic – dregător de la curte ce avea în sarcină patul şi camera domnului; de asemenea avea obligaţia de a primi pe trimişii străini şi de a-i conduce la domn; mare boier, păzea camera de dormit a domnului; mai târziu Ministru al Afacerilor Externe (vsl. постѣльникъ);

pristav – persoană însărcinată cu supravegherea unui grup de oameni, care lucrau la o construcţie sau pe o moşie; slujbaş care avea diverse atribuţii financiare sau juridice, mai ales ca executor (*vsl*. приставъ);

pristavnic – conducător ecleziastic (*vsl*. приставьникъ);

protopop – preot ortodox care conducea o protopopie (*vsl*. протопопъ);

BDD-A24217 © 2009 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 13:13:49 UTC)

sfetnic – înalt demnitar care făcea parte din conducerea ţării şi avea calitatea oficială de a da sfaturi domnitorului sau conducătorului (*vsl*. **съвѣтьникъ**);

stolnic – titlu dat în evul mediu, în Ţările Române, boierului care se ocupa de masa domnului şi uneori îl servea, gustând înaintea acestuia mâncărurile, spre a dovedi că nu sunt otrăvite; avea în grijă aprovizionare cu alimente a curţii domneşti, a depozitelor cu alimente etc. (*vsl*. **столникъ**);

strajă – grănicer (*vsl*. **стража, стражь**);

tălmaci (tâlmaci) – traducător, tâlcuitor (*vsl*. **тлъмачь**);

tvoreţ – autor de texte religioase; scriitor (*vsl*. **творецъ**);

ţârcovnic – paracliser; dascăl de biserică (*vsl*. **цръковникъ**);

vistier – (în evul mediu, în Ţara Românească şi Moldova) mare dregător din sfatul domnesc, care avea obligaţia repartizării dărilor asupra populaţiei contribuabile, a încasării acestora de la slujbaşii din ţinuturi (sau din judeţe), a gestionării tezaurului şi a judecării pricinilor de ordin fiscal; (în perioada Regulamentului Organic) ministru de finanţe; cleric care se ocupa cu administrarea veniturilor unei mănăstiri (*vsl*. **вистиарь**);

vistiernic – v. vistier; persoană care avea în grijă arhiva şi biblioteca unei mănăstiri şi care administra veniturile realizate din tipărirea manuscriselor; administrator (*vsl*. **вистиарьникъ**);

voievod – comandant de oşti; mai-marele unei cetăţi sau unui ţinut; nobil de rang mare; înalt demnitar al bisericii; (în evul mediu) conducător (cu atribuţii militare) al unei uniuni de obşti, fără drept ereditar, a cărui autoritate se exercita pe un teritoriu limitat, în care organizarea social-politică şi economică continua instituţia obştii săteşti; conducător al unei formaţiuni statale româneşti (cu drept ereditar); titlu dat domnilor Ţărilor Române, adăugat, de obicei, după numele lor (şi scris cu majusculă); administrator al unei moşii domneşti; căpetenie a unei cete sau sălaş de ţigani (*vsl*. **воєвода**).

voinic – (în evul mediu, în Ţările Române) oştean de curte (*vsl*. **воиникъ**);

vornic – (în evul mediu, în Ţara Românească şi Moldova) dregător în sfatul domnesc, însărcinat cu administrarea curţilor domneşti din întreaga ţară, având dreptul de jurisdicţie asupra curtenilor şi slujitorilor domneşti care depindeau de acestea, precum şi, în unele perioade, atribuţii militare; (în Moldova, în sec. XVI-XVIII) dregător din suita Doamnei, care se ocupa cu protocolul oficial al funcţionării curţii acesteia şi cu administrarea veniturilor care îi reveneau din patrimoniul domnesc; (Moldova, din sec. XV până la Regulamentul Organic) dregător care funcţiona la Poarta domnească şi ale cărui atribuţii constau în judecarea litigiilor, stabilindu-le pe cele care trebuiau înfăţişate divanului domnesc şi executarea hotărârilor acestuia, precum şi sarcina administrării închisorilor; ministru de interne; (în evul mediu, mai ales în Moldova) reprezentant al domniei în târguri, la curţile domneşti şi în ocoalele

BDD-A24217 © 2009 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 13:13:49 UTC)

dependente de acestea, care aveau atribuţii judecătoreşti, administrative şi fiscale; (în Ţara Românească, în secolul al XVI-lea – începutul secolului al XIX-lea) subaltern, în judeţe, al marelui vornic, care avea atribuţii judecătoreşti şi fiscale, iar din secolul al XVII-lea şi îndatoriri militare în timp de război; (Moldova, în secolul al XVI-lea – începutul secolului al XIX-lea) reprezentant al puterii centrale în satele domneşti sau al stăpânului feudal în satele aservite, care avea atribuţii judecătoreşti şi fiscale; primar (al unui sat); funcţionar în administraţia comunelor rurale, însărcinat cu distribuirea corespondenţei, convocarea sătenilor la adunări, anunţarea ştirilor, a dispoziţiilor etc. (*vsl*. дворникъ);

vraci – persoană care se ocupa cu tratarea şi vindecarea bolilor prin mijloace empirice sau oculte; medic, tămăduitor (*vsl*. врачь);

zlătar – meşter (ţigan) care se ocupa cu prelucrarea şi comercializarea aurului (*vsl*. златарь)

- **din polonă**:

hatman – conducător din armata otomană, în evul mediu, la cazaci şi poloni; în Moldova, militar al oştirii, echivalent spătarului în Ţara Românească (*pol*. hetman);

joimir – mercenar polonez; corp de oaste din armatele ţărilor române (*pol*. żołnierz);

marchitan – negustor de mărunţişuri; negustor ambulant, care îşi desfăcea marfa la sate; persoană care însoţea armata şi vindea soldaţilor alimente şi alte articole de consum (*pol*. markietan).

obuznic – comandant de tabără (*pol*. oboznik);

podcomor – şambelan (*pol*. podkomorzy);

podporuşnic – sublocotenent (*pol*. podporucznik);

poroşnic (*poruşnic*) – locotenent (*pol*. porucznik);

reimentar – colonel, comandant de regiment (*pol*. regimentarz);

rotmistru – căpitan de cavalerie în armata polonă; ofiţer (*pol*. rotmistrz);

strajnic – paznic, sergent major polonez (*pol*. strażnick);

- **din rusă**:

ispravnic – persoană aflată într-o funcţie de conducere (logofăt, vornic, hatman); guvernator; administrator; inspector; persoană căreia i s-a încredinţat strângerea dărilor într-un judeţ (*rus*. исправник);

nacealnic – funcţionar superior, şef de instrucţie civilă, religioasă sau militară, comandant, conducător (*rus*. начальник);

podparucic – sublocotenent (*rus*. подпоручик);

BDD-A24217 © 2009 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 13:13:49 UTC)

podpolcovnic – locotenent colonel (*rus*. подполковник);
pojarnic – pompier (*rus.* пожарник);
pomojnic (pomoşnic) – funcţionar administrativ, care administra o plasă (*rus*. помощник);
porucic (*parucic*) – locotenent, ofiţer (*rus*. поручик);
praporcic – sublocotenent în armata rusă (*rus*. прапорщик);
remontor – militar însărcinat cu procurarea cailor pentru nevoile armatei (*rus*. ремонтёр);
stolnacialnic – şef de birou (*rus*. столначальник);
streleţ – (în epoca feudală, în Ţările Române) soldat care făcea parte dintr-un corp de vânători (arcaşi); soldat dintr-un vechi corp de infanterie (cu funcţii poliţieneşti), care forma garda ţarului în Rusia, în secolele XVI-XVII (*rus*. стрелец);

- **din sârbă**:

pandur – soldat care făcea parte din unul dintre corpurile armatei habsburgice din secolul al XVIII-lea; soldat din secolul al XIX-lea, care făcea parte din oastea pământeană neregulată a Ţării Româneşti; soldat din armata lui Tudor Vladimirescu; agent de poliţie sau jandarm (*srb.* pandur);

- **din bulgară**:

pogonici – argat care mâna boii înjugaţi la plug (*bg*. погонич);
rudar – lucrător (ţigan) care extrăgea aur din nisipul râurilor (*bg*. рудар);
solar – negustor de sare (*bg*. солар);

- **din ucraineană**:

crainic – persoană care anunţa mulţimii poruncile suveranului sau ale autorităţilor (*ucr.* крайник);
stoler – tâmplar (*ucr*. столяр)

- **termeni care pot avea dublă etimologie slavă**:

darabancic – toboşar (*rus*. дарабанчик, *ucr*. тарабанчик);
meserciu – măcelar (*bg*. месарче, cf. *srb*. mesarče);
orednic – dregător (*ucr*., *rus*. урядник);
pisar – scriitor de cancelarie, secretar, gramatic la grof (*vsl*. **пиѕарь**, *pol*. pisarz);
polcovnic – colonel, comandant al unui polc (*ucr., rus.* полковник);

BDD-A24217 © 2009 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 13:13:49 UTC)

staroste – (în evul mediu, mai ales în Moldova) bărbat care conducea un ţinut, o cetate sau un oraş (fortificat) etc. cu atribuţii militare, administrative, judecătoreşti; conducător al unei bresle, al unei corporaţii de meşteşugari, de negustori etc. (*pol*. starosta, *ucr*. староста);

şoronar – şelar (*ucr*. шори, *rus*. шоры);

ureadnic – (Mold.) termen prin care era desemnat, în documente, dregătorul; reprezentant al domnului în oraşe sau al stăpânului feudal în sate, care dubla conducerea aleasă de locuitori; subofiţer în armata ţaristă; funcţionar inferior în poliţia rurală din timpul ţarului (*ucr*., *rus*. урядник);

vătaf – (în evul mediu, în Ţările Române) titlu dat persoanelor însărcinate cu conducerea unui grup de dregători, de oşteni, de curteni, de slujbaşi domneşti etc., având atribuţii administrative, militare şi judecătoreşti; funcţionar administrativ, care conducea o plasă; vătaf de divan – titlu purtat de boierul care convoca divanul şi care avea atribuţii judecătoreşti, rezolvând litigii de mică importanţă; vătaf de hotar – şef de străjeri, de grăniceri; vătaf de agie – şef al poliţiei; vătaf de ţigani – inspector al ţiganilor domneşti; şef al unui sălaş de ţigani robi; administrator al unei (cf. *ucr*. ватага);

vătăman – (în epoca feudală, în Moldova) conducător al unui sat liber sau al unei cete de săteni liberi, devenit, uneori, reprezentant al stăpânului feudal în satele aservite; (în administraţia rurală din Moldova) slujbaş la primărie, însărcinat mai ales cu strângerea dărilor şi a impozitelor (*vsl*. **ватаманъ**, *pol*. wataman)

- **termeni a căror origine poate fi slavă sau alta decât cea slavă**:

ierarh – conducător bisericesc (*vsl*. **иѥраръхъ;** *grec*. ίεράρχης);

ierodiacon – conducător al diaconilor (*vsl*. **иѥродиꙗконъ;** *n.grec.* ίεροδιάχονος);

ieromonah – călugăr cu funcţie de preot (*ngr*. ιερομόναχος, *vsl*. **иѥромонахъ**);

logofăt – titlu de mare dregător în ierarhia boierilor români, membru al sfatului domnesc; ministru; judecător; titlu dat unor boieri care serveau, în caz de război, sub comanda marelui logofăt; secretar, funcţionar într-o cancelarie; secretar al divanului domnesc, care consemna dezbaterile şi urmărea îndeplinirea hotărârilor luate (*vsl*. **логофетъ;** *n.grec.* λογοθέτης; *sârb*. logofetĭ; *turc*. loghofet);

răitar – soldat călare (*pol*. rajtar; *ger*. Reiter);

sachelar – grad onorific acordat unui preot sau purtat de acesta; persoană, de obicei cleric, care îndeplinea diverse funcţii administrave (la o mănăstire, la o curte boierească) (*vsl*. **сакеларии**, ngr. σακελλάριως);

şoltuz – titlu dat în evul mediu cârmuitorului unui oraş, care era ajutat în activitatea sa de un consiliu format din şase-doisprezece pârgari; primar; şef al unei comunităţi străine într-un oraş (*pol*. szoltys; cf. *magh*. sóltész, *ger*. Scholtheiss).

BDD-A24217 © 2009 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 13:13:49 UTC)

După cum se poate observa, meseriile prezentate mai sus se pot împărţi, după domeniul căruia îi aparţin, în mai multe categorii:

- funcţii în administraţie şi la curtea domnească: *crainic, diac, ispravnic, logofăt, mitar, nacealnic, namestnic, orednic, pisar, pitar, podcomor, pomojnic, posadnic, postelnic, pristav, sfetnic, staroste, stolnacealnic, stolnic, şoltuz, tălmaci, ureadnic, vătaf, vătăman, vister, vistiernic*;
- funcţii în armată: *darabancic, hatman, joimir, năvrap, obuznic, pandur, parucic, podpolcovnic, pojarnic, polcovnic, poroşnic, praporcic, răitar, reimentar, remontor, rotmistru, strajă, strajnic, streleţ, voinic;*
- funcţii bisericeşti: *diacon, ierarh, ierodiacon, ieromonah, nastoatel, năstavnic, peveţ, poddiacon, pristavnic, protopop, sachelar, schimnic, tvoreţ, ţârcovnic*;
- prestări servicii: *dârvar, magher, marchitan, meserciu, năiemnic, pogonici, posluşnic, rudar, solar, stoler, şoronar, vraci, zlătar*;

Pe primul loc se află cele din administraţie şi curtea domnească (26), apoi cele care ţin de armată (20) şi de viaţa bisericească (14), ultima poziţie revenind meseriilor care fac parte din domeniul prestărilor de servicii (13).

Dintre toate acestea, doar un singur termen s-a păstrat până astăzi, în mod oficial, înregistrat în nomeclatorul ocupaţiilor. Acesta este *diacon.* Cuvântul a fost atestat în Moldova, la 1467[1] – дїакѡн; în Ţara Românească a fost consemnat 107 ani mai târziu, la 24 mai 1600[2] – дїꙗконꙋ(л). Are, aşadar, o vechime de 541 de ani în istoria scrisă a vocabularului nostru.

Putem afirma, de altfel, pe baza materialului prezentat, că lexicul bisericesc s-a dovedit a fi şi cel mai conservator din acest punct de vedere, el păstrând, până acum, în terminologia specifică acestei ramuri, şi alte apelative, cu acelaşi sens ca în trecut: *ierarh, ierodiacon, ieromonah, protopop, schimnic, ţârcovnic*.

Dacă în nomenclatorul ocupaţiilor s-a menţinut numai un singur termen, în limbajul uzual se utilizează şi cuvinte din celelalte trei domenii. Astfel, din vechea administraţie, orăşenească sau domnească, se păstrează termenii: *crainic*, având acum sensul de persoană care citeşte informaţiile, comunicările, ştirile oficiale etc., anunţă programul la o staţie de radio, de televiziune sau la o manifestaţie; *staroste* şi *vătaf*, întâlniţi mai ales în ritualurile de nuntă; *sfetnic*, cu sensul „sfătuitor, consilier”; din armată se păstrează: *strajă,* în expresii de tipul „a face, a sta, a se pune strajă” şi *voinic*, care a căpătat sensul de „tânăr robust, viguros”; din domeniul prestărilor de servicii s-au păstrat *rudar* şi *zlătar*, ca termeni ce denumesc anumite categorii de rromi, şi nu neapărat ca meserii pe care le practică respectivele categorii, şi *vraci* „tămăduitor”.

Odată cu evoluţia societăţii şi dezvoltarea industrială, cuvintele care nu mai sunt „de actualitate” migrează, de regulă, spre zonele periferice, regionale sau arhaice, ale

[1] DERS.
[2] *Ibidem*.

BDD-A24217 © 2009 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 13:13:49 UTC)

vocabularului, fiind înlocuite de altele, care satisfac necesităţile informaţionale ale vremii.

Dacă limba comună nu a reţinut prea multe dintre apelativele de mai sus, la nivel antroponimic, ca nume de familie, se întâlnesc în număr mai mare, în special acelea care ţin de aspectele laice ale vieţii. Referindu-se la societatea rusească, Maria Andrei arăta, în articolul *Nume de familie ruseşti din câmpul semantic „Denumiri de profesii" şi echivalentele lor etimologice din limba română*[1], că procesul formării numelor de familie corespunde aproape întru totul etapelor dezvoltării societăţii, oglindindu-se în toate straturile limbii şi, mai ales, la nivelul lexicului, lucru valabil şi în cazul nostru. Iată, în cazul nostru, exemplele pe care le-am întâlnit în Arhiva Laboratorului de onomastică (Facultatea de Litere) din Craiova, împreună cu numărul de purtători la nivel naţional: *Dârvaru* – 41, *Dârvariu* – 24, *Diac* – 2551, *Diacu* – 528, *Diacon* – 182, *Diaconu* – 30492, *Hatman* – 179, *Hatmanu* – 362, *Ispravnic* – 73, *Ispravnicu* – 52, *Joimir* – 133, *Logofătu* – 1.094, *Marchitan* – 304, *Marchitanu* – 5, *Panduru* – 2642, *Pisar* – 8, *Pisaru* – 146, *Pitaru* – 711, *Pitariu* – 314, *Polcovnicu* – 303, *Poroşnicu* – 142, *Poruşnic* – 1, *Poruşnicu* – 12, *Postelnicu* – 3994, *Pristavu* – 1.137, *Sachelaru* – 126, *Sachelariu* – 45, *Sfetnic* – 9, *Stoler* – 51, *Stoleriu* – 1088, *Stoleru* – 2683, *Stolnic* – 10, *Stolnicu* – 474, *Şoltuz* – 230, *Şoltuzu* – 106, *Tălmaci* – 26, *Tălmaciu* – 965, *Vataman* – 247, *Vatamanu* – 1865, *Vătămanu* – 727, *Vistiernicu* – 11, *Voinicu* – 152 (discuţie, poate fi de la o trăsătură fizică), *Vornicu* – 3859, *Vraciu* – 1019, *Zapciu* – 147, *Zlătar* – 89, *Zlătariu* – 91, *Zlătaru* – 181.

Numele de meserii şi funcţii care au avut în trecut o însemnătate mai mare au şi astăzi o frecvenţă mai mare faţă de celelalte. Astfel de antroponime sunt *Diac, Diaconu, Logofătu, Panduru, Postelnicu, Pristavu, Stoleriu, Stoleru, Vatamanu, Vornicu*, cu frecvenţe peste 1000, în comparaţie cu *Dârvaru, Dârvariu, Marchitanu, Pisar, Poruşnic, Poruşnicu, Sachelariu, Sfetnic, Vistiernicu*, care au frecvenţe sub 50.

Dispariţia unora dintre meşteşuguri şi apariţia altora noi este un fenomen care a avut loc, în mod constant, de-a lungul timpului. El s-a desfăşurat în epocile în care societatea noastră se afla sub influenţa militară şi economică a altor state (împrumutând de la modele de organizare administrativă la funcţii, meserii, obiecte etc. şi, odată cu acestea, şi denumirile lor), dar este activ şi astăzi. Traversăm o perioadă în care se pune accent pe (re)integrarea ţării noastre în rândul ţărilor europene şi aceasta implică adoparea unor modele de viaţă noi, încercarea de reconstrucţie a societăţii după normele occidentale. Fapt care atrage după sine şi apariţia unor meserii specifice realităţii de azi (sau, de multe ori, meseriile deja existente primesc alte denumiri): *baby sitter, broker, designer, disc-jokey, make-up artist* etc. Dar, în avalanşa de noi meserii (şi noi denumiri ale acestora) există, după cum s-a putut observa, şi ocupaţii cu vechime de câteva sute de ani în istoria noastră.

[1] În „Analele Universităţii din Timişoara, Seria Ştiinţe Filologice", AUT, XXXIII, 1995, p. 27.

BDD-A24217 © 2009 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 13:13:49 UTC)

Cercetarea materialelor arhivistice ne permite, în general, obţinerea de informaţii asupra numelor de meserii vechi şi asupra evoluţiei acestora. La rândul lor, informaţiile respective, analizate sincronic şi diacronic, „ne vorbesc" despre ceea ce este caracteristic epocii respective, atât din punct de vedere lingvistic, cât şi extralingvistic.

Des termes qu'ils dénomment de métiers de provenance dans les documents roumains. Leurs état actuel.

Les noms de métiers évoluent en même temps avec la société, mais seulement une partie d'eux est spécifique à des certaines périodes historiques. L'étude des documents permet la conclusion qu'une série de noms de métiers et de fonctions disparues aujourd'hui est remplacée par d'autres dénominations.

BDD-A24217 © 2009 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 13:13:49 UTC)